

PARTER

Klagande

1. Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm

2. Miljöförrelsens Kärnavfallssektariat
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm

3. Svenska Naturskyddsföreningen
Box 4625
116 91 Stockholm

Ombud: Oscar Alarik, Josia Hort och Rebecca Nordenstam

4. Jordens Vänner
Box 7048
402 31 Göteborg

Ombud: Oscar Alarik, Josia Hort och Rebecca Nordenstam

5. Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning
c/o Linda Birkedal
Enningervägen 12
143 31 Höör

Ombud: Oscar Alarik, Josia Hort, Rebecca Nordenstam och Johan Swahn

Motparter

1. Länsstyrelsen i Uppsala län
751 86 Uppsala

2. Svensk Kärnbränslehantering AB
Box 250
101 24 Stockholm

Ombud: Advokaterna Martin Johansson och Caroline Perlström
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291
203 14 Malmö

Dok.Id 893370

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 30
E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2013-06-18 i ärende nr 522-4440-11, se domsbilaga 1

SAKEN

Dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder vid byggande av slutförvar för använt kärnbränsle och kärnavfall i Forsmark, Östhammars kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen upphäver domstolens beslut den 8 januari 2014 om inhibition av länsstyrelsens beslut i punkterna a–e och g.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i de delar som avser länsstyrelsens beslut i punkterna a–e och g.
-

BAKGRUND

På ansökan av Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) beslutade Länsstyrelsen i Uppsala län den 18 juni 2013 att ge dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845) för ett flertal åtgärder i samband med byggande av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun. Beslutet omfattade dispenser enligt punkterna a–g, förenade med villkor enligt punkterna 1–8.

Länsstyrelsens beslut har överklagats av Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen, Miljörörelsens Kärnavfallssekretariat (Milkas), Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG). Överklagandena handläggs i detta mål, M 4617-13, även kallat artskyddsmålet.

Artskyddsmålet har samband med mål M 1333-11 som gäller SKB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Regeringen har den 27 januari 2022 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken av anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Beslutet omfattar bl.a. att en slutförvarsanläggning uppförs och drivs i Forsmark. Regeringen har i beslutet överlämnat tillståndsärendet till mark- och miljödomstolen för fortsatt prövning.

Mark- och miljödomstolen handlägger även mål M 4842-23 som gäller SKB:s ansökan om tillstånd till vissa verksamheter och åtgärder vid Kärnbränsleförvaret i Forsmark. I det målet har SKB yrkat bl.a. dispens enligt 15 § artskyddsförordningen att inom ett avgränsat område i Forsmark, till följd av ansökta arbeten för vattenverksamhet i naturmark, gräva upp eller på annat sätt skada exemplar av växterna blåsippa, skogsknipprot, tvåblad och nästrot. SKB har även yrkat dispens att inom ett annat område i Forsmark, till följd av anläggandet av en anslutningsväg till en ny bro, gräva upp eller på annat sätt skada exemplar av växterna blåsippa, skogsknipprot och nästrot.

Det noteras även att Länsstyrelsen i Uppsala län den 17 april 2023, på ansökan av SKB, har meddelat beslut om dispens från fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen för att fånga och flytta exemplar av vanlig padda, vanlig groda, mindre vattensalamander och åkergroda (ärende nr 522-1560-2023) i området för Kärnbränsleförvaret i Forsmark.

Mark- och miljödomstolen har i deldom den 16 december 2022 i artskyddsmålet avslagit föreningarnas överklaganden av länsstyrelsens beslut i den del som avser punkten f, dock med tillägg av ett ytterligare dispensvillkor. Deldomen har fått laga kraft.

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 8 januari 2014 förordnat att länsstyrelsens dispensbeslut tills vidare inte får verkställas (inhibition).

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde i artskyddsmålet den 26 september 2024 i anslutning till huvudförhandlingen i mål M 1333-11 och M 4842-23. Rättens ledamöter har varit desamma i målen och domar i målen meddelas samma dag. Domstolen ser inget hinder mot att i artskyddsmålet beakta utredning som har presenterats i tillståndsmålen.

YRKANDEN M.M.

Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen har yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen ska undanröja beslutet om dispens enligt artskyddsförordningen. De har också yrkat att det ska beslutas att ytterligare ingrepp i naturen inte får ske och att skyddsvärda djur och växter inte får flyttas förrän projektet fått slutgiltigt tillstånd. De har i andra hand yrkat att det ska beslutas att beslutet om dispens enligt artskyddsförordningen inte får verkställas förrän KBS-3-projektet fått sitt slutgiltiga tillstånd.

Miljörelsens kärnavfallssekretariat (Milkas) har yrkat i första hand, som domstolen uppfattar Milkas talan, att domstolen ska upphäva beslutet om dispens

enligt artskyddsförordningen. Milkas har också yrkat att det ska beslutas att ytterligare ingrepp i naturen inte får ske och att skyddsvärda djur och växter inte får flyttas förrän projektet fått slutgiltigt tillstånd. Milkas har yrkat i andra hand att det ska beslutas att beslutet om dispens enligt artskyddsförordningen inte får verkställas förrän KBS-3-projektet fått sitt slutgiltiga tillstånd. Milkas har även biträtt MKG:s talan.

Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG (Naturskyddsföreningen m.fl.) har yrkat, som talan slutligen har bestämts, att domstolen ska avslå ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen.

SKB har motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut i återstående delar av målet.

Länsstyrelsen i Uppsala län har vidhållit sitt beslut.

FOLKKAMPANJEN MOT KÄRNKRAFT KÄRNVAPENS SKÄL FÖR ÖVERKLAGANDET

Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen har anfört sammanfattningsvis följande till stöd för överklagandet.

Dispensen behövs inte av hänsyn till allmän säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Ansökan om ett slutförvar av utbränt kärnbränsle kan inte utgöra ett sådant tvingande skäl som anges i artskyddsförordningen.

Platsen har inte valts enligt kriterierna kärnteknisk säkerhet och strålskydd. Det finns inte något väl utrett alternativ som erbjuder jämförelse med den valda platsen och som visar att Forsmarksområdet är överlägset. Denna fråga ska behandlas vid prövningen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och miljöbalken.

MILKAS SKÄL FÖR ÖVERKLAGANDET

Milkas har anfört samma skäl för överklagandet som Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen.

NATURSKYDDSFÖRENINGENS, JORDENS VÄNNERS OCH MKG:S SKÄL FÖR ÖVERKLAGANDET

Föreningarna har anfört sammanfattningsvis följande till stöd för överklagandena.

Grunder för överklagandet

Länsstyrelsens beslut strider mot 14 och 15 §§ artskyddsförordningen och artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet, som var för sig föreskriver att undantag endast får utfärdas om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus.

Länsstyrelsen har i motiveringen inte visat att det är fråga om ”tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse”, även om ett slutförvar för kärnavfall mycket väl skulle kunna uppfylla detta krav. Frågan om alternativa platsval och metodval måste utredas betydligt mer ingående, eftersom det finns lösningar som har förutsättningar för ett betydligt bättre skydd mot läckage av radioaktiva ämnen och en bättre barriär mot framtida avsiktliga eller oavsiktliga intrång. Det är inte klarlagt att platsvalet är gjort så att bästa möjliga plats är vald utgående från strålsäkerhetshänsyn. Det är oklart om ett slutförvarssystem enligt KBS-3-metoden har tillräckligt hög långsiktig miljösäkerhet för att kunna godkännas som metod för använt kärnbränsle. Den alternativa metoden djupa borrhål måste undersökas ytterligare.

Länsstyrelsen har brustit i efterlevandet av art- och habitatdirektivets krav på att säkerställa att dispenserna inte kommer att påverka de skyddade arternas bevarandestatus. Det finns inte tillräckligt heltäckande inventeringsunderlag avseende t.ex.

gulyxne, hasselsnok, gölgroda och större vattensalamander. Det finns även omfattande brister i underlagen för kompensationsåtgärder. Länsstyrelsens bedömning lever inte upp till beslutsmyndighetens bevisbörda i mål om arter som åtnjuter strikt skydd enligt artikel 12 och bilaga 4 till direktivet.

Dispensbeslutet är inte tillräckligt noggrant underbyggt och motiverat för att säkerställa att arterna (gulyxne, gölgroda, större vattensalamander, hasselsnok, åkergroda och guckusko) inte kommer att påverkas på ett sätt som strider mot artskyddsförordningen och art- och habitatdirektivet.

SKB:s årliga uppföljningar m.m.

SKB:s årliga uppföljningar och i vissa delar utvidgade inventeringar m.m. är lovvärda men det föreligger fortfarande kunskapsbrister om hur de aktuella arterna och habitaterna påverkas av verksamheten, särskilt vad gäller påverkan av förändrade grundvattennivåer och möjligheten till infiltration av rikkärr, gölar och källsjön Fiskarfjärden.

SKB:s redovisning av åtgärder

Föreningarna har tagit del av sökandens omfattande redovisning av försiktighets- och kompensationsåtgärder avseende skyddade arter i verksamhetsområdet. När det gäller dessa arter har bolaget kunnat visa att kompensationsåtgärderna med nya dammar fungerat, åtminstone på kort sikt. Ett antal dispensfrågor kvarstår emellertid avseende bl.a. orkidéer som guckusko och gulyxne i området.

Uppgifter om vissa arter

Gulyxne

Dispens kan inte ges på grund av verksamhetens påverkan särskilt på de hydrologiska förutsättningarna för gulyxne (*Liparis loeselii*), som har ett kärnområde för sin

utbredning i Sverige i Norduppland och östra Gästrikland. Arten är skyddad i EU:s art- och habitatdirektiv och har rödlistats av Artdatabanken som sårbar (VU).

Enligt Artdatabanken har gulyxne endast hittats på cirka 100 lokaler i landet och populationen i landet har minskat med 20–25 procent de senaste 24 åren. Av dessa lokaler återfinns hela tio i Forsmarksområdet. Arten är beroende av en jämn och kontinuerlig tillgång på vatten. Åtgärder som påverkar biotopens hydrologi beskrivs av Artdatabanken som ”förödande”, se ingivet artfaktablad från Artdatabanken. Som föreningarna belyst i mål M 1333-11 medför den ansökta verksamheten sannolikt storskalig påverkan på vattenföringen i området.

Svensk praxis har sedan ansökan inkom förtydligats vad avser förstörelse av livsmiljöer för skyddade arter, särskilt värdefulla kärnområden för sådana arters reproduktion. Se Mark- och miljööverdomstolens dom i Tjädermålet (mål M 10104-17).

Sökanden har åtagit sig ett antal åtgärder för att motverka påverkan på vattenförhållandena, närmare bestämt vattentillförsel och vid behov slätteråtgärder. Föreningarna anser att det är osäkert om dessa åtgärder fungerar, arten är känslig för relativt små variationer i hydrologi. Det framgår av Artdatabankens artfakta att slätter kan gynna arten men att det krävs en noggrann anpassning till de lokala förhållandena och att alltför hård hävd kan vara negativ i vissa miljöer.

Osäkerhet i hur sådana kompensationsåtgärder fungerar har bedömts relativt strängt på grund av EU-rättens krav på bevisning vid undantag från artskyddsreglerna. Föreningarna hänvisar därvid till Mark- och miljööverdomstolens resonemang i fråga om den mindre hackspetten i Välen (mål M 3276-20) där ”veteranisering” av träd inte ansågs vara en tillräckligt beprövad metod för att läggas till grund för dispens:

Veteranisering är, som Naturskyddsföreningen framhållit, en ny och relativt oprövad metod. I den mån metoden alls har avsedd effekt står det klart att det tar många år innan denna effekt inträder. Det innebär att veteranisering inte kan bedömas som en effektiv skyddsåtgärd i detta fall. Den kontinuerliga ekologiska funktion som krävs för att tillgodose den mindre hackspettens

behov trots att det berörda området förstörs kan alltså enligt domstolen inte säkerställas genom veteranisering.

Osäkerheten som kvarstår beträffande kompensationsåtgärdernas inverkan på arternas lokala och regionala bevarandestatus innebär att artskyddsdispens inte kan medges.

Större vattensalamander

Även om arten inte längre är rödlistad är det olämpligt att ingripa i dess livsmiljöer med hänsyn till dess känslighet för förändringar.

Hasselsnok

Det är oklart om och hur arten skulle kunna påverkas av sökt verksamhet, eftersom artens förekomst i området är okänd för såväl sökanden som länsstyrelsen. Det är oklart hur skötselåtgärderna ska gynna hasselsnok, eftersom man inte har någon kännedom om var, eller om, arten förekommer i området. Vidare kan det ifrågasättas hur dispens kan medges för en art som inte omfattas av ansökan.

Åkergroda

Arten omfattas av bilaga 4 till art- och habitatdirektivet, vilket gör att det krävs en närmare kartläggning och inventering av åkergrodans utbredning i området. Även om arten anses ha gynnsam bevarandestatus i Sverige frikopplar det inte från gemenskapsrättsligt ansvar. Sökta åtgärder kan påverka arten lokalt.

Guckusko

SKB har inte sökt dispens för arten eftersom bolaget bedömt att den inte påverkas av sökt verksamhet. Det kan ifrågasättas hur dispens kan medges för en art som inte omfattas av ansökan.

Synpunkter framförda vid sammanträde i oktober 2017

Naturskyddsföreningen och MKG har lämnat synpunkter på Forsmarks naturvärden och de överklagade artskyddsfrågorna genom presentationer den 11 oktober 2017, i anslutning till domstolens huvudförhandling i mål M 1333-11.

SKB:S SKÄL FÖR SIN INSTÄLLNING

SKB har bemött föreningarnas överklaganden av länsstyrelsens beslut i ett yttrande den 20 december 2016. SKB har angett grunder för sin inställning i ett yttrande den 30 juni 2023, vilket återges i domsbilaga 2. I yttranden därefter har SKB bemött föreningarnas fortsatta talan mot länsstyrelsens beslut.

DOMSKÄL

Rättslig reglering

I länsstyrelsens beslut redogörs för bestämmelserna i 14 § artskyddsförordningen om dispens från förbuden i 4–5 och 7 §§ och bestämmelserna i 15 § om dispens från 6, 8 och 9 §§.

Genom förordningen (2022:928) om ändring i artskyddsförordningen (2007:845) gjordes ändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2022. De tidigare bestämmelserna om fridlysning av djur i 4 § finns numera i 4 a §. I den nya 4 § finns nya bestämmelser om fridlysning av fåglar. SKB:s ansökan om dispens från artskyddet avser inte fåglar. De nya bestämmelserna i 4 a § innebär ingen ändring av skyddet för de arter som är aktuella i målet (förordningsmotiv, Fm 2022:5, s. 4). Den ändring som gjordes 2022 i 14 § har inte heller någon betydelse vid prövningen av målet.

Prövningens omfattning

Länsstyrelsens beslut omfattar punkterna a–g. Punkten f har avgjorts genom mark- och miljödomstolens deldom den 16 december 2022.

Dispenserna enligt punkterna a–d och g gäller för ianspråktagande av mark och konsekvenserna av sänkt grundvattenyta inom hela påverkansområdet (avsänkingsgräns 0,1 m). Dispensen enligt punkten e gäller för igenfyllning av dammar. Punkterna c, e och g avser dispens enligt 14 § artskyddsförordningen och punkterna a, b och d avser dispens enligt 15 §.

Naturskyddsföreningen har den 11 oktober 2017 gett in en lista på arter i art- och habitatdirektivet som påträffats i området men inte finns i SKB:s utredningsmaterial. Föreningen har också gett in en lista på rödlistade svampar som förekommer i området. Domstolen uppfattar att dessa uppgifter getts in för att belysa att det finns höga naturvärden i området för Kärnbränsleförvaret och dess omgivningar. Någon prövning i sak är inte aktuell i detta mål beträffande de nu berörda arterna.

Domstolen har att pröva om länsstyrelsen har haft fog för beslutet om dispens från artskyddsbestämmelserna.

Brister i SKB:s underlag och länsstyrelsens beslut

Enligt Naturskyddsföreningen m.fl. har länsstyrelsen brustit i efterlevandet av art- och habitatdirektivets krav på att säkerställa att dispenserna inte kommer att påverka de skyddade arternas bevarandestatus. De har anfört bl.a. följande till stöd för sin talan i denna del. Det finns inte tillräckligt heltäckande inventeringsunderlag avseende t.ex. gulyxne, hasselsnok, gölgroda och större vattensalamander. Det finns även omfattande brister i underlagen för kompensationsåtgärder. Beslutet är inte tillräckligt noggrant underbyggt och motiverat för att säkerställa att arterna (gulyxne, gölgroda, större vattensalamander, hasselsnok, åkergroda och guckusko) inte kommer att påverkas på ett sätt som strider mot artskyddsregleringen.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Med hänsyn till den omfattande utredning om risk för påverkan på skyddade arter som finns i mål M 1333-11, M 4617-13 och M 4842-23 bedömer domstolen att underlaget är tillräckligt för den prövning som ska göras i artskyddsmålet. Denna bedömning gäller även SKB:s redovisning av underlag om skydds- och kompensationsåtgärder. Domstolen bedömer vidare att det inte har framkommit att länsstyrelsen har brustit i något avseende vid prövningen av SKB:s ansökan om dispens.

I följande avsnitt överväger mark- och miljödomstolen om respektive dispens enligt punkterna a–e och g i länsstyrelsens beslut uppfyller kravet på att inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, dvs. en av artskyddsförordningens dispensgrunder.

Punkt a, gräva bort och skada orkidéer, lummerarter och käppkrokmossa (8 §) och punkt b, plocka delar av käppkrokmossa (8 §)

Orkidéer

På grund av vad SKB anfört angående orkidéer bedömer domstolen att en dispens för att gräva bort och skada arten inte kommer att försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområde.

Lummerarter och käppkrokmossa

Naturskyddsföreningen m.fl. har angående käppkrokmossa anfört att arten finns omnämnd i SKB:s utredning med namn men att det inte framgår något mer.

SKB har angående lummerarter och käppkrokmossa anfört följande. Arterna lopp-lummer, revlummer och dvärglummer samt käppkrokmossa skyddas enligt 8 § och omfattas av ansökan. Lopplummer och revlummer finns i friska till torra skogstyper och påverkas inte negativt av en grundvattensänkning, snarare tvärtom. Det finns emellertid risk för viss påverkan på arterna. Dvärglummer finns på fem lokaler i området. En lokal skulle kunna påverkas av en kraftig grundvattensänkning och två

lokaler riskerar att påverkas av förändrad grundvattenbalans. Två lokaler ligger helt utanför påverkansområdet. Populationen av dvärglummer bedöms minska men med beaktande av infiltrationsåtgärder bedöms den lokala populationen fortfarande ha en god bevarandestatus. Käppkrokmossa har påträffats i undersökningsområdet och bedöms kunna påverkas lokalt av förändrad grundvattennivå. Käppkrokmossans regionala population och gynnsamma bevarandestatus bedöms inte påverkas av verksamheten. Sammantaget skulle dispens inte försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområden.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

SKB har visat att en dispens för att gräva bort och skada lummerarter och käppkrokmossa samt plocka delar av käppkrokmossa, på grund av verksamheten med Kärnbränsleförvaret, inte kommer att försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområden, varken lokalt eller regionalt.

Punkt c, gräva bort och förstöra guckusko och gulyxne (7 §)

Guckusko

Naturskyddsföreningen m.fl. har angående guckusko invänt att det kan ifrågasättas hur dispens kan medges för en art som inte omfattas av ansökan.

SKB har anfört följande. SKB har inte ansökt om dispens för guckusko. Verksamheten kommer inte påverka vare sig den regionala populationen, den lokala populationen eller artens gynnsamma bevarandestatus.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Länsstyrelsens beslut om dispens avseende guckusko är ett för SKB gynnande beslut. SKB har inte ansökt om en sådan dispens men har efter länsstyrelsens beslut inte motsatt sig beslutet. Vid dessa förhållanden anser domstolen att det inte finns skäl att upphäva dispensen avseende guckusko på grund av invändningen från

Naturskyddsföreningen m.fl. Det har inte framkommit något som ger anledning att frånga länsstyrelsens bedömning i fråga om påverkan på artens bevarandestatus.

Gulyxne

Naturskyddsföreningen m.fl. har beträffande gulyxne uppgett att arten har ett kärnområde för sin utbredning i Sverige i Norduppland, att en betydande del av landets lokaler av arten finns i Forsmarksområdet, att arten är beroende av en jämn och kontinuerlig tillgång på vatten samt att det är osäkert om vattentillförsel och slätteråtgärder fungerar som åtgärder för att motverka påverkan på arten.

SKB har anfört följande. I förhållande till situationen när ansökan lämnades in har antalet våtmarker med förekomst av gulyxne ökat i Forsmarksområdet. Detta ger den lokala populationen bättre motståndskraft mot negativ påverkan än vad som bedömdes ursprungligen. De åtgärder som planeras är vattentillförsel till våtmarker (rapporten P-11-04) om deras hydrogeologiska eller hydrologiska förhållanden ändras till följd av en grundvattenbortledning. I vissa fall där infiltration inte bedöms vara genomförbart har SKB inom ramen för tillståndsprövningen för slutförvaret åtagit sig att genomföra slätteråtgärder för att gynna förekommande populationer och motverka negativa effekter under anläggningsskedet och driftskedet av slutförvaret. SKB har åtagit sig slätter i 4–5 hektar rikkärr, både inom och utom påverkansområdet. Ett pilotprojekt har genomförts där metoden för att reglera vattentillförsel i våtmarker testas i full skala. Av försöken framgår att det är genomförbart att styra vattennivåerna i våtmarkerna. Sedan 2015 pågår försök med skötselmetoder i en våtmark med gulyxne. Förutsättningarna för att gynna gulyxne bedöms vara bättre i slatterytorna än i referensytorna som inte slås. Lokal population, regional population och artens bevarandestatus bedöms inte påverkas negativt i dess naturliga utbredningsområde.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

SKB har visat att en dispens för att gräva bort och förstöra gulyxne på grund av verksamheten med Kärnbränsleförvaret inte kommer att påverka artens bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde, varken lokalt eller regionalt.

Punkt d, döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok (6 §)

Föreningarna har inte anfört några specifika omständigheter som rör dispens avseende mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok. På grund av vad SKB anfört angående dessa arter bedömer mark- och miljödomstolen att en dispens för att döda och skada arterna inte kommer att försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområde.

Punkt e, döda och skada exemplar av åkergroda, gölgroda och större vattensalamander (4 a §)

Åkergroda

Naturskyddsföreningen m.fl. har angående åkergroda anfört att det krävs en närmare kartläggning och inventering av åkergradans utbredning i området och att sökta åtgärder kan påverka åkergradans utbredning i området.

SKB har anfört följande. Åkergroda har inte särskilt inventerats men enstaka individer har noterats vid den årliga gölgradsinventeringen. Bevarandestatusen är gynnsam, såväl lokalt som i artens naturliga utbredningsområde. För arten krävs dispens då livsmiljöer kommer förstöras och det finns risk att exemplar av arten dödas eller skadas. Artens populationer kan minska i några våtmarker men varken lokal eller regional status bedöms påverkas annat än obetydligt. Åkergroda kommer gynnas av de åtgärder som genomförs för gölgroda, vilket innebär att artens ekologiska kontinuitet kan säkerställas. En dispens skulle inte försvåra upprätthållandet av artens gynnsamma bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

SKB har visat att en dispens för att döda och skada exemplar av åkergroda på grund av verksamheten med Kärnbränsleförvaret inte kommer att påverka artens bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde, varken lokalt eller regionalt.

Gölgroda

På grund av vad SKB anfört angående gölgroda bedömer mark- och miljödomstolen att en dispens för att döda och skada exemplar av arten inte kommer att försvåra upprätthållandet av artens gynnsamma bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde.

Större vattensalamander

Naturskyddsföreningen m.fl. har angående större vattensalamander anfört att även om arten inte längre är rödlistad är det olämpligt att ingripa i dess livsmiljöer med hänsyn till dess känslighet för förändringar.

SKB har anfört följande. SKB har sedan 2011 gjort årliga inventeringar av gölgroda och större vattensalamander. Dessa ger en mycket god bild av populationsnivåer och genom de årliga uppföljningarna erhålls värdefull kunskap om hur respektive population utvecklas i området. För större vattensalamander syns inte någon tydlig statistisk trend över tid. Med föreslagen vattentillförsel, anläggande av nya gölar och övriga skyddsåtgärder får större vattensalamander tillgång till fler reproduktionsgölar i nära anslutning till befintliga gölar. I samtliga anlagda gölar har förekomst av större vattensalamander registrerats till följd av naturlig spridning av arten. Detta tyder på att arten inte har några problem att hitta lämpliga gölar och att det finns en hög konnektivitet mellan gölarna i området. Reproduktion har bekräftats i flera av de anlagda gölarna. Lokal population, regional population och artens bevarandestatus påverkas inte negativt genom de sökta åtgärderna.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

SKB har visat att en dispens för att döda och skada exemplar av större vattensalamander på grund av verksamheten med Kärnbränsleförvaret inte kommer att påverka artens bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde, varken lokalt eller regionalt.

Punkt g, skada och förstöra fortplantningsområden och viloplats för hasselsnok, gölgröda, större vattensalamander och åkergröda (4 a §)

Hasselsnok

Naturskyddsföreningen m.fl. har angående hasselsnok gjort invändningar om artens förekomst i området, effekterna av skötselåtgärder och möjligheten att ge dispens för en art som inte omfattas av ansökan.

SKB har anfört följande. SKB har inte ansökt om dispens för arten. Hasselsnok har inte särskilt inventerats och inte heller påträffats vid genomförda inventeringar. Enligt uppgifter från Artdatabanken karaktäriseras hasselsnokens biotoper av tät markvegetation och arten anträffas ofta på blockrik eller sandig mark i solexponerat läge. Exempel på biotoper är lövskogsbryn, ljung- och hagmarker samt hållar med gles tallskog. Utifrån denna information bedömer SKB att hasselsnok inte förekommer i Forsmarksområdet då miljöerna i området inte är lämpliga för arten och att om hasselsnok ändå skulle förekomma kommer arten inte påverkas av grundvattensänkningar eftersom den föredrar torra miljöer. Artens bevarandestatus bedöms därför inte påverkas negativt av verksamheten.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

SKB har visat att en dispens för att skada och förstöra fortplantningsområden och viloplats för hasselsnok på grund av verksamheten med Kärnbränsleförvaret inte kommer att påverka artens bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde, varken lokalt eller regionalt.

Gölgroda, större vattensalamander och åkergroda

Domstolen gör samma bedömning avseende gölgroda, större vattensalamander och åkergroda som i punkten e ovan.

Övriga dispensgrunder m.m.

Annan lämplig lösning och tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse

För att kunna ge en dispens i detta fall krävs enligt 14 § artskyddsförordningen, utöver det som prövats ovan, att det inte finns någon annan lämplig lösning och att dispensen behövs av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Enligt 15 § krävs, utöver det som prövats ovan, att det inte finns någon annan lämplig lösning.

Naturskyddsföreningen m.fl. har ansett att dispensen strider mot 14 och 15 §§ artskyddsförordningen och att det inte är visat att kravet för att ge dispens på grund av ”tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse” är uppfyllt. De har anfört att frågan om alternativa platsval och metodval måste utredas betydligt mer ingående, eftersom det finns lösningar som har förutsättningar för ett betydligt bättre skydd mot läckage av radioaktiva ämnen och en bättre barriär mot framtida avsiktliga eller oavsiktliga intrång. Även Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen och Milkas har invänt mot dispensen med hänvisning till brister i fråga om alternativa platsval.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Frågan om alternativa platsval och metodval prövas i mål M 1333-11 om SKB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Regeringen har den 27 januari 2022 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken av anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Tillåtligheten av den verksamhet som har prövats av regeringen är alltså avgjord,

vilket innefattar bedömningar utifrån bl.a. de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, däribland reglerna om bästa möjliga teknik och platsval. Regeringen har i beslutet instämt i domstolens bedömning, som redovisades i yttrandet till regeringen, att det finns förutsättningar att ge de artskyddsdispenser som krävs enligt artskyddsförordningen. Domstolen är vid den fortsatta prövningen i mål M 1333-11 bunden av regeringens tillåtlighetsbeslut.

Mot bakgrund av regeringens beslut att verksamheten med Kärnbränsleförvaret är tillåtlig bedömer domstolen att SKB har visat att det inte finns någon annan lämplig lösning (punkterna a–e och g) och att dispensen behövs av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse (punkterna c, e och g). Vad klagandena har anfört medför ingen annan bedömning.

Skydds- och kompensationsåtgärder

Föreningarna har invänt mot länsstyrelsens beslut även när det gäller SKB:s skydds- och kompensationsåtgärder. Länsstyrelsen har bedömt att slutförvaret kräver kompensationsåtgärder enligt 16 kap. 9 § 3 miljöbalken och i den delen godtagit SKB:s åtagande att utföra skötselåtgärder i rikkärrs- och skogsmiljöer och att anlägga dammar.

SKB har i mål M 1333-11 och M 4842-23 redovisat omfattande underlag om planerade skydds- och kompensationsåtgärder, inklusive kompletteringar i form av bl.a. nya villkorsförslag och åtaganden.

Med beaktande av SKB:s samlade underlag i målen instämmer mark- och miljödomstolen i länsstyrelsens bedömning av vilka skydds- och kompensationsåtgärder SKB behöver vidta med anledning av dispenserna.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner, vid en bedömning som beaktar SKB:s samlade underlag i mål M 1333-11, M 4617-13 och M 4842-23, att länsstyrelsen har haft fog

för att ge SKB dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder i samband med byggande av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Föreningarnas överklaganden föranleder inte någon ändring av länsstyrelsens beslut enligt punkterna a–e och g med föreskrivna villkor. Överklagandena i kvarstående delar av målet bör därför avslås.

Vid denna bedömning ska domstolens tidigare beslut om inhibition av länsstyrelsens beslut upphävas i berörd del.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (MMD-02)

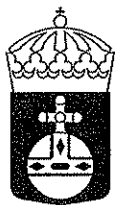
Överklagande senast den 14 november 2024. Prövningstillstånd krävs.

Magnus Hjort

Anders Lillienau

Anders Söderström

I domstolens avgörande har deltagit rådmännen Magnus Hjort, ordförande, och Anders Lillienau, tekniska rådet Anders Söderström samt de särskilda ledamöterna Mikael Lif och Agneta Melin.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

1 (18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Rek +
delgivningskvitto

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2013-08-09
MÅLNR: M 4617-13
AKTBIL: 7

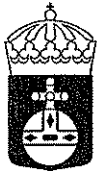
Svensk Kärnbränslehantering AB
Ombud Per Molander
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Beslut om dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder i samband med byggande av slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun

BESLUT

Länsstyrelsen meddelar Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) dispens med stöd av 14 och 15 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för att på så sätt som angivits i ansökan:

- a. Gräva bort och skada orkidéer, lummerarter samt käppkrokmossa, skyddade enligt 8 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- b. Plocka delar av käppkrokmossa, skyddad enligt 8 §, för transplantering vid nyetablering av lokaler för arten.
- c. Gräva bort och förstöra guckusko samt gulyxne, skyddade enligt 7 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- d. Döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok, skyddade enligt 6 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- e. Döda och skada exemplar av åkergroda, gölgroda och större vattensalamander skyddade enligt 4 § i samband med igenfyllning av dammar.
- f. Fånga och flytta större vattensalamander och gölgroda och dess rom och yngel skyddade enligt 4 § från gölar som fylls igen, till nyanlagda dammar.
- g. Skada och förstöra fortplantningsområden och viloplatser för hassel-snok, gölgroda, större vattensalamander och åkergroda skyddade enligt 4 § i samband med ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

2(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Länsstyrelsen avslår ansökan i delen om yrkande om dispens för ytterligare åtgärder i samband med uppförande av slutförvarsanläggningen.

För dispensen gäller följande villkor:

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska de sökta åtgärderna utföras i enlighet med vad sökanden angivit i ansökan och vad man i övrigt föreslagit eller åtagit sig i ärendet.
2. Innan befintliga gölar fylls igen eller i övrigt påverkas av slutförvaret ska dammar ha anlagts så att de tillsammans ersätter de befintliga gölarnas ekologiska funktion för gölgroda i närområdet. Det innebär att dammarna samt habitat kring dammarna är lämpliga för gölgroda samt att spel, grodrom och yngel har konstaterats i minst två av dammarna under minst två säsonger. Grodrom som sätts ut från befintliga gölar ska särskiljas från den röm som produceras i dammen.
3. De dammar som anläggs som kompensation för intrång i befintliga gölar ska vara färdigställda innan befintliga gölar fylls igen eller i övrigt påverkas av slutförvaret.
4. De dammar där lokalisering och utformning inte framgår av ansökan ska godkännas av tillsynsmyndigheten vad gäller lokalisering och utformning innan de anläggs.
5. Innan befintliga gölar fylls igen eller området påverkas av slutförvaret ska ytterligare skötselåtgärder utföras vid minst tre områden, i första hand i våtmarker i anslutning till gölar, i andra hand i våtmarker utan gölar. Dessa ska ligga utanför det prognosticerade påverkansområdet för grundvattenytans avsänkning men i eller i närheten av SKB:s nuvarande markinnehav. Åtgärderna ska syfta till att höja habitatkvaliteten avseende gulyxne och där det är möjligt även höja habitatkvaliteten för gölgroda men inte motverka andra höga naturvärden. Skötseln ska upprätthållas under sådan tidsperiod att syftet med åtgärden uppfylls.
6. Resultat från inventeringar och uppföljning, utförda skötselåtgärder och annat som genomförts under året till följd av detta ärende ska årligen inrapporteras till tillsynsmyndigheten under hela den tidsperiod som åtgärderna utförs.
7. Grundvattenytans nivå ska mätas kontinuerligt så att en avsänkning av nivån på grund av slutförvaret tidigt kan upptäckas.
8. Om negativ påverkan som inte har förutsatts sker på de aktuella arterna i detta beslut, som kan bero på slutförvaret och som kan försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus, ska åtgärder

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

3(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

vidtas utan dröjsmål för att motverka den negativa påverkan.
Åtgärderna ska utföras i samråd med, samt godkännas av
tillsynsmyndigheten.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) söker dispens från 4, 6-8 §§ artskyddsförordningen för att fånga gölgroda, skada och förstöra fortplantningsområden och viloplats för gölgroda, större vattensalamander och åkergroda, döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok, förstöra gulyxne, skada brudsporre, käppkrokmossa, dvärglumner, ängsnycklar, kärrknipprot, jungfru Marie nycklar, nattviol, grönvit nattviol, nästrot, skogsnycklar, skogsknipprot och tvåblad, samt vidta andra åtgärder som kräver dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen. SKB avser enligt ansökan om dispens genomföra åtgärder för att kontinuerlig ekologisk funktion ska upprätthållas för gölgroda, större vattensalamander och gulyxne. SKB har därför redan under vintern 2012 anlagt fyra nya gölar.

Ansökan har kompletterats.

Ansökan har remitterats till Östhammars kommun, Naturvårdsverket och Artdatabanken vilka också har yttrat sig.

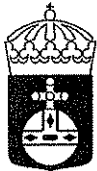
Under handläggningen av ärendet har kunskapsläget om det i ärendet aktuella området förbättrats, bl.a. har en talrik växtlokal för gulyxne identifierats. Det har föranlett SKB att förändra sin ansökan, genom att bl.a. föreslå nya platser för lokaliseringen av de nya dammarna för gölgroda.

Beslutsdokumentet har kommunicerats SKB före beslut.

Länsstyrelsen utläser följande förslag och åtaganden ur handlingarna, endast sammanfattningsvis.

Ansökan anger att SKB åtar sig i huvudsaklig överrensstämmelse med vad som anges i underlaget till ansökan för att undvika och begränsa negativa konsekvenser. SKB kommer att ha beredskap för att återfiltrera vatten i ett begränsat antal våtmarker vilket även föranleder en pilotstudie av infiltration. Fyra nya gölar anläggs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus hos gölgradans bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Underlag till ansökan anger i kapitel 6 planerade åtgärder för bevarande av ekologisk kontinuitet, injektering för att begränsa inläckaget av grundvatten och därmed effekten av grundvattenbortledningen, fyra nya gölar för gölgroda inklusive vissa åtgärder på land i anslutning till gölarna och överföra biota från gölar som ska fyllas igen. Vidare vasslätter och renovering av

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

4(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

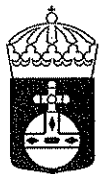
gölarna om det blir nödvändigt, under förvarets driftstid (dessa gölar har anlagts under år 2012). Skyddsåtgärder för göl 13b som delvis om möjligt kan skonas och i så fall efter byggskedet iordningställas för att utgöra lämplig miljö för gölgrödor. Fånga och flytta grodor i de gölar som avses att fyllas igen (göl 12 och 13a) samt stängsling. Vattentillförsel till kalkgölar och rikkärr för i händelse av grundvattensänkning samt skötsel allmänt i SKB:s markinnehav för att bevara och gynna naturvärdena i både skogs- och våtmarksmiljöer.

Komplettering enligt Länsstyrelsen begäran 27 oktober 2011 anger, förutom de åtgärder som presenteras i bilaga K:5a-K9, att utvecklingen av populationerna ska följas upp genom regelbunden fältinventering årligen de fem första åren efter det att gölgrödor har flyttats, därefter ska SKB ta fram en plan för fortsatt uppföljning av populationerna. Resultaten av inventeringarna liksom planen för uppföljning ska redovisas till länsstyrelsen.

Bilaga K:5a skötselåtgärder för gulyxne, redovisar och preciserar de skötselåtgärder som SKB avser vidta för bevarandet av en livskraftig population av gulyxne. Ågärder föreslås men justeringar kan komma att göras om nya uppgifter framkommer. Åtgärderna avser röjning av vedvegetation samt vasslätter i ett antal specificerade våtmarker samt infiltration av vatten i rikkärr som bedöms kunna påverkas av en grundvattenavsänkning. Intensiteten i skötseln ska styras av behoven, det viktiga är att miljöerna sköts så att de vid en oberoende insatt värdering bedöms ha goda förutsättningar för gulyxne.

Bilaga K:5b skötselåtgärder för gölgroda, redovisar och preciserar de skötselåtgärder som SKB avser vidta för bevarandet av en livskraftig population av gölgroda. Ågärder föreslås men justeringar kan komma att göras om nya uppgifter framkommer. Alla gölar med förekomst av gölgroda som inte ska fyllas igen samt alla fyra nya gölar som är tänkta att anläggas kommer att skötas för att hindra igenväxning. Vissa gölar kommer att skötas med återkommande röjning av vedvegetation och vid behov vasslätter. De fyra nya gölarna sköts så att de inte växer igen och hålls solöppna med låg vegetation åt söder. Intensiteten i skötseln ska styras av behovet att upprätthålla goda förutsättningar för gölgrodan att fortleva i miljöerna utifrån välgrundade ekologiska bedömningar. Infiltration av grundvatten vid behov.

Bilaga K:7 Metodik för flytt av gölgrödor och större vattensalamandrar samt åtgärder för att hindra att groddjuren tar sig tillbaka till ursprungsgöl, avser flytt från göl 12 och 13a till någon av de nygjorda gölarna. Större vattensalamander och gölgroda ska under vissa förutsättningar inte sättas ut i samma göl för att undvika predation, gölar där arterna har placerats ut prepareras med driftstaket för att hindra groddjuren att vandra tillbaka till ursprungliga gölen. Insamling av groddjur sker med hjälp av driftstaket vid göl 12, göl 13a håvning, fällfångst eller annan typ av fångst. Driftstaket kräver

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

5(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

tömning varannan dag under lekvandningsperioden. Uppföljning av salamandrar i de gölar de sätts ut i sker enligt ficklampsmetoden samt räkning av ungdjur.

Bilaga K:8 förslag till uppföljning av gulyxne och gölgroda i Forsmark, anger att syftet med uppföljning av de båda arterna är att se om det framtida förvaret kan komma att påverka den lokala gulyxnepopulationen negativt och att se hur de föreslagna åtgärderna för arten faller ut.

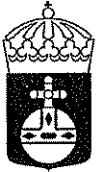
Inventering och kartering av gulyxne kommer att påbörjas flera år innan uppförandet av underjordsanläggningarna påbörjas och kommer genomföras årligen på de lokaler där gulyxne är känt för att få en skattning av populationsutvecklingen i området, samt vissa år även potentiella lokaler. På längre sikt kan inventeringarnas periodicitet avgöras av tillståndet för arten i området. Vid fältbesöken räknas både blommande vegetativa individer, tiden för inventering anpassas till årliga variationer i blomningstid för gulyxne. Utöver räkningen görs även en bedömning av eventuella vegetationsförändringar för respektive lokal som skulle kunna tyda på negativ påverkan på artens möjligheter att fortleva på lokalen.

Inventering av gölgroda kommer inledningsvis att genomföras årligen på de lokaler där förekomst av gölgroda är konstaterad samt i de fyra nya gölarna, för att få en skattning av populationsutvecklingen i området. Därutöver kommer ett antal potentiella gölar att inventeras löpande så att samtliga potentiella gölar har täckts av en inventering under en treårsperiod. De aktuella gölarna besöks en gång vardera, spanas av med hand- och tubkikare, avlyssnas, uppspelning av spelande gölgroda för att trigga spel, sök efter förekomst av rom utmed stränderna.

Metodikerna ovan används så länge annan etablerad metodik saknas.

Bilaga K:9 förslag till ambitionsnivå och inriktning på kompensationsåtgärder för övriga arter och naturtyper i Forsmark, avser att visa på de skötselåtgärder som utförs utöver de nämnda ovan, dvs för de rikkärrsmiljöer utan förekomst av gölgroda eller gulyxne. Skötselåtgärderna avser röjning av vedartad vegetation och vid behov slåtter av vass. För skogsmiljöerna avses naturvårdsinriktad skötsel som ytterligare preciseras i bilagan. Åtgärderna ovan är att betrakta som kompensationsåtgärder. Platserna för åtgärderna är specificerade i bilagan (fig. 1 är en bra sammanfattning av åtgärder beskrivna i bilagorna, exklusive åtgärder för skogsmiljöerna).

Förtydligande och kompletteringar till Länsstyrelsen i Uppsala län avseende SKB:s ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen 4 februari 2013, anger att SKB åtar sig att utöka de årliga inventeringarna av gulyxne till samtliga våtmarker som ligger inom påverkansområdet för den

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

6(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

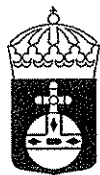
prognostiserade grundvattenavsänkningen och som har bedömts hysa förutsättningar för förekomst av gulyxne (rikkärr och meddelrikkärr). Syftet är att få en så komplett bild som möjligt av gulyxneförekomster på SKB:s mark i Forsmark och att samtidigt följa upp mellanårsvariationer mer systematiskt.

Vidare åtas som kompensationsåtgärd att anlägga ytterligare två nya gölar inom SKB:s markinnehav i Forsmark, inventera potentiella övervintringsplatser för gölgroda vid samtliga nyanlagda gölar, vid behov göra iordning nya övervintringsplatser vid nyanlagda gölar i syfte att ytterligare förbättra de lokala förutsättningarna för gölgrodepopulationen. SKB avser att närmare planera och genomföra åtgärderna vid erhållen dispens.

YTTRANDEN

Östhammars kommun har anfört i huvudsak följande. Alternativa platser för kompensationsåtgärder bör utredas, då gölgrodepopulationen vid Forsmark är isolerad, förslagsvis på Gräsö. Vid en eventuell flytt av gölgrodor bör försiktighetsprincipen tillämpas för att undvika smittspridning eller andra risker med att blanda separerade populationer. För att tillse att den genetiska variationen blir så stor som möjligt bör äggen från samma hona spridas i flera eller alla av de nygrävda gölarna. Det kan vara viktigare att knyta samman delpopulationer inom gölgradans andra utbredningsområden. Uppgift saknas om hur många kvadratmeter gölyta som kommer att fyllas igen och som beräknas försvinna. Gölgrodor ska ha etablerat sig i nya gölar innan de befintliga får fyllas igen. Då de nyskapade gölarna ligger längre från havet än de som fylls igen minskar gölgradans möjligheter att etablera sig i gölar som nyskapas naturligt av landhöjningen.

Östhammars kommun föreslår att SKB ska se till att det finns spridningsvägar mellan de av bolaget nyskapade gölarna och framtida naturligt nyskapade gölar. Detta anses särskilt viktigt om området blir torrare på grund av en grundvattensänkning. Restaurering och skötsel av de nyskapade gölarna bör vara ett villkor för att meddela dispens. Infiltration för att mildra effekterna av en grundvattensänkning är en förutsättning för att dispens ska kunna meddelas. Med SKB:s krav på minst ett års observerad nivåförändring och sedan ytterligare ett år för att bygga infiltrationsanläggningen kommer det vara två växtsäsonger med torrare förhållanden. Vilka effekter kan det få på kontinuerlig ekologisk funktion och kan lokala populationer i påverkade gölar försvinna under den tiden? Grundvattensänkningen modellen föreslås av SKB att kompletteras med hänsyn till de olika injekteringsmedlens livslängd, samt hur återhämtningen av grundvattenytan kommer att påverkas av den långa tid det kommer att ta för bentoniten i återfyllnad och buffert att vattenmätas.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

7(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Ett kontrollprogram som fastställer specifika mål för de påverkade arterna bör upprättas och ytterligare åtgärder vidtas om risk för de lokala populationerna uppkommer. Gränsvärden alternativt mätbara kriterier för när infiltration ska sättas in bör vara en del av kontrollprogrammet. SKB bör presentera vilka möjligheter som finns för en alternativ utformning på ovanjordsanläggningen med hänsyn tagen till den omgivande naturmiljön och med bibehållen säkerhet. Vidare bör en alternativ nedfart redovisas för att se om det går att minska vatteninflödet och därmed grundvattensänknningen.

Naturvårdsverket har anfört i huvudsak följande. Naturvårdsverket anser att en gemensam prövning av dispens från artskyddsförordningen och tillstånd för verksamheten hade varit det bästa alternativet i det aktuella fallet eftersom det skulle ha underlättat formuleringen av villkor. Det nuvarande upplägget med två prövningar medför trots detta fördelen av att kompensationsåtgärderna kan komma på plats och börja fungera innan verksamheten påbörjas. Mot den bakgrunden anser Naturvårdsverket att det är godtagbart att prövningen av dispens från artskyddsförordningen sker innan prövningen av tillstånd för verksamheten äger rum i det aktuella fallet.

Naturvårdsverket anser att byggandet av en anläggning för slutförvar av utbränt kärnbränsle utgör ett sådant tvingande skäl som anges i 14 § 3c artskyddsförordningen, d v s dispensen behövs av hänsyn till allmän säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Behovet och lokaliseringen av anläggningen har studerats ingående utifrån tydliga kriterier och Naturvårdsverket anser därför att de föreslagna åtgärderna i Forsmark uppfyller förutsättningarna i 14 § 1 artskyddsförordningen, d v s det finns inte någon annan lämplig lösning.

Enligt 14 § 2 artskyddsförordningen får dispens endast ges om den inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Varken gölgröda, större vattensalamander eller gulyxne har idag gynnsam bevarandestatus i Sverige. Av EU-kommissionens vägledning framgår dock att möjlighet till dispens inte bör uteslutas om det kan ske samtidigt som syftet med artskyddsbestämmelserna upprätthålls. Genom det svenska systemet med rödlistor och åtgärdsprogram finns i vissa fall möjlighet till dispens även för arter som inte har gynnsam bevarandestatus. En dispens bör dock alltid vara neutral eller positiv för arten. Naturvårdsverket anser därför att dispens kan lämnas enligt ansökan, förutsatt att dispensbeslutet förenas med tillräckliga villkor för att långsiktigt säkerställa att åtgärden inte försämrar förutsättningarna för att uppnå god bevarandestatus för gölgröda, större vattensalamander och gulyxne.

Naturvårdsverket anser att det faktum att de aktuella arterna inte har gynnsam bevarandestatus gör att extra höga krav bör ställas på de skydds- och kompensationsåtgärder som vidtas i samband med anläggningen av slutförvaret. Då underlaget i vissa fall endast anger möjliga åtgärder och då

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

sökandens åtaganden inte preciseras ytterligare i ansökan anser Naturvårdsverket att en eventuell dispens bör förenas med villkor som förtydligar kraven på verksamheten. Naturvårdsverket anser att anläggande av lekdammar för groddjur, rätt utformad och utförd, kan vara en effektiv och ändamålsenlig åtgärd för att motverka negativa konsekvenser av att befintliga dammar fylls igen och försvinner. Kompensationsåtgärderna i form av nya dammar måste ha fått full effekt innan utfyllnad av de befintliga dammarna sker.

Naturvårdsverket anser därför att beslut om dispens bör förenas med krav på att det tillåts gå åtminstone en vegetationssäsong efter anläggandet innan överflyttning av groddjur och rom sker. Därefter bör det, innan de befintliga dammarna fylls igen, säkerställas att de nya dammarna har tillräckliga kvaliteter för att utgöra en fullgod ersättning för dessa. Vid de nya dammarna behöver också fungerande övervintringsplatser för gölgroda och större vattensalamander finnas. Naturvårdsverket anser även att dispensen bör förenas med villkor som säkerställer en ändamålsenlig skötsel av dammarna och närliggande markområden under åtminstone den tid som anläggningen är i aktiv drift. De åtgärder som anges som möjliga bedöms i detta avseende vara lämpliga.

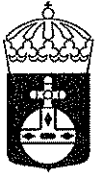
Naturvårdsverket är positivt inställt till att sökanden åtagit sig att, om nödvändigt, återinfiltrera vatten i de våtmarker och gölar som kan beröras av grundvattensänkningar till följd av anläggande och drift av slutförvaret. Det faktum att vattentillförsel till kalkgölar och rikkärr inte tidigare genomförts i Sverige ställer höga krav på utformning av de villkor som ska säkerställa att syftet med åtgärderna uppnås. Naturvårdsverket anser dock att den pilotstudie och de referensmätningar som beskrivs i underlaget bör påbörjas snarast, och att det i kommande prövning av vattenverksamheten kopplat till slutförvarsanläggningen bör fastställas tydliga gränser för vilka avvikelser från normala vattenståndsvariationer som kan accepteras innan åtgärder måste vidtas. Dessa villkor bör spegla tillgänglig kunskap om när påverkan på den skyddade arten gulyxne kan uppstå. Små rikkärr av den typ som finns representerade i Forsmark är mycket känsliga biotoper där också små förändringar av hydrologin och vattenkemin snabbt kan påverka konkurrensförhållandena och därmed artsammansättningen. Det är utifrån underlaget svårt att med säkerhet bedöma vilken påverkan som kan uppstå på gulyxnepopulationen på berörda lokaler under denna tid. Det kan därför vara motiverat med täta uppföljningar av förändringar vid växtlokalerna under perioder då indikationer finns på att grundvattennivån avviker från det normala. Riktade skötselåtgärder för att gynna gulyxne kan vara motiverade under denna period om negativ påverkan konstateras. Naturvårdsverket anser att det kontrollprogram som upprättas ska samordnas med kontrollprogrammet kopplat till vattendomen för slutförvarsanläggningen. Det bör av kontrollprogrammet tydligt framgå vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att åtgärder ska vidtas. Kontrollprogrammet bör i de delar som

kopplar till dispensen från 4 § och 7 § artskyddsförordningen granskas och godkännas av länsstyrelsen innan det fastställs.

Artdatabanken har anfört i huvudsak följande. Gulyxnepopulationerna vid Forsmarks kärnkraftverk måste anses som viktiga ur ett nationellt perspektiv, både vad gäller dess storlek (utgör ca 1% av den nationella populationen), och dess roll som länk i ett metapopulationsperspektiv då den sammanbinder förekomster i Hållnäs, Gräsö, Bruksdammen och lokaler längre söderut längs Upplandskusten. Dessutom kan populationerna ses som viktiga kärnor för kolonisation av de rikkärr som kommer att skapas långsamt men kontinuerligt i takt med landhöjningen i Forsmarksområdet. Det är positivt att SKB avser att bevara och t.o.m. förstärka populationerna i området kring slutförvaret för utbränt kärnbränsle. Detta genom röjning av vedväxter, vassslätter samt vid behov infiltration av våtmarker som kan beröras av en grundvattensänkning. Dock saknas en konkret plan för när på året, hur och hur ofta vasslättern ska ske, samt om det slagna materialet ska avlägsnas. Det kan vara lämpligt att ha slätter på en given plats bara vart annat år så att blommande plantor av exempelvis gulyxne får stå kvar och fröa av sig. I detta sammanhang kan det inte anses tillräckligt att ha en ambition – SKB ska förbinda sig att utföra skötselåtgärder. Formuleringen ”kan också innebära viss slätter” är också alldeles för vag – det bör stå ”ska utföra slätter i rikkärrsområden som har en högvuxen vegetation”. Helst bör en detaljerad karta över skötselområdena bifogas.

En plan för vad som avses göras utifall de nämnda skötselåtgärderna visar sig vara otillräckliga för att bevara gulyxne i de våtmarker som tros bli påverkade av en grundvattensänkning – det kan inte anses säkert att infiltrationsåtgärderna blir lyckade ur ett vattenstands- och vattenkemiskt perspektiv. Här är det lämpligt att föreslå kompensationsåtgärder utanför SKB:s markinnehav. Dessa skulle kunna vara i form av finansiering av regelbunden röjning och slätter, eller hydrologisk restaurering, av gulyxnelokaler på andra håll i området kring Forsmark för att förstärka dessa populationer. Då antalet sterila och blommande plantor av gulyxne varierar ganska kraftigt mellan år är det motiverat att ha en kontinuerlig årlig uppföljning av samtliga gulyxnepopulationer innan och under hela den tid som en grundvattensänkning är aktuell, då detta ger möjlighet att etablera långsiktiga trender innan och efter grundvattensänkning och åtgärder. Uppföljningens resultat kan jämföras med resultat från Floraväktarnas övervakning av gulyxne i andra delar av Uppland. Det bör räcka att inventeringen sker under sista veckan av juni till första veckan av juli då blomningen normalt infaller. Inventering senare under juli (-augusti) bör fungera nästan lika bra för blommande plantor, då plantor i frukt är nästan lika lätta att identifiera som blommande, men små icke blommande plantor kan ha försvunnit.

Käppkrokmossa är listat i Habitatdirektivets Annex 2 och är nationellt rödlistad som nära hotad (NT). Den är funnen på en lokal (objekt 15) inom det område som tros bli påverkat av en grundvattensänkning. Även detta taxon bör inventeras noggrant. Arten bör följas upp med jämna mellanrum (vart tredje år) för att följa upp utvecklingen innan och efter grundvattensänkningen och eventuell infiltration.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

10(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

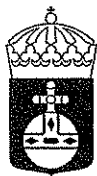
Här bör det vara aktuellt att transplantera delar av populationen till hydrologiskt opåverkade kärr inom SKB:s markinnehav om man observerar en kraftig populationsminskning i lokal 15. Det är positivt att SKB har för avsikt att bedriva en naturvårdsinriktad skötsel i delar av skogarna med konsekvensen att vissa skogspartier blir äldre och får en ökad andel död ved. Det påpekas också att flera skogspartier kommer att bli torrare till följd av den förväntade grundvattensänkningen. Detta behandlas inte vidare i form av planerad uppföljning eller åtgärder. Artdatabanken anser att så pass omfattande ingrepp bör följas upp med avseende på åtminstone orkidépopulationerna och marksvampar i berörda skogar, då dessa grupper kan förväntas drabbas negativt av grundvattensänkningen. Uppföljningen bör kunna ske längs fasta transekter om c:a 1 km i potentiellt grundvattensänkt skog och lika lång sträcka i omgivande skogar som inte tros påverkas. Om negativa effekter kan påvisas på de förväntade torrare förhållandena bör detta kompenseras genom naturvårdsåtgärder i icke drabbade skogsområden. Detta kan ske t ex genom extensivt skogsbete och gallring av täta skogsbestånd, vilket har visat sig gynna den speciella floran.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

I prövningen enligt artskyddsförordningen utgår Länsstyrelsen från arters känslighet för direkt påverkan genom ianspråktagandet av mark och för påverkan från avsänkning av grundvattenytan. Ansökan innehåller hydrogeologisk modellering av sådan avsänkning. Modellens avsänkningsintervall är dock ur växters synpunkt relativt stora och det saknas kunskap om vid vilken grundvattensänkning som olika arter reagerar. Länsstyrelsen utgår i sin prövning från försiktighetsprincipen; att alla arter kan påverkas inom de områden som kan beröras av grundvattensänkning.

Under byggtid tillkommer störning av buller och damning med mera, vilket Länsstyrelsen bedömer inte kräver dispens. Ansökan har efter kompletteringar fortfarande brister som delvis hänger samman med att fridlysta arter inte eftersökts specifikt vid inventeringar i området. Många orkidéer är t ex allmänna i Norduppland och har inte alltid noterats vid inventeringar.

Länsstyrelsen får med stöd av 14 § artskyddsförordningen (2007:845) ge dispens från förbuden i 4, 5 och 7 §§ om det inte finns någon annan lösning, om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde och om dispensen behövs bl a av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Länsstyrelsen får med stöd av 15 § ge dispens från förbuden i 6 och 8 §§ om det inte finns någon annan lämplig lösning och om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

11(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Att dispens ges för "sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta." innebär att det inte medges större påverkan än vad som anges i underlaget till ansökan, i avsnittet 4.2.2. Länsstyrelsen medger alltså inte påverkan utöver de slutsatser i konsekvensbedömningarna som har presenterats (och som anges som i huvudsak som lindriga).

Länsstyrelsens motivering

Tvingande skäl

Länsstyrelsen anser att dispensen behövs av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Processen för lokaliseringen av slutförvaret har varit lång och genomarbetad och valet av plats har styrts av faktorer som kärnteknisk säkerhet och strålskydd.

Dispens för ej angivna arter

Länsstyrelsen avslår SKB:s yrkande om att vidta andra i underlaget till ansökan angivna åtgärder som kräver dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen. Yrkandet, så som länsstyrelsen uppfattar det, syftar till att fånga upp att även andra arter än de som har angivits i underlaget omfattas av den sökta dispensen. Länsstyrelsen har i ärendet endast att pröva om det föreligger skäl för avsteg från förbud att skada viss eller vissa arter och inte åtgärderna i sig.

För arter, utöver dem som detta beslut omfattar, som omnämnts i underlaget har Länsstyrelsen gjort bedömningen att krav på dispens enligt artskyddsförordningen inte förligger. Arternas bevarandestatus eller deras livsområdets kontinuerliga ekologiska funktioner bedöms inte påverkas av slutförvaret.

Fångst av arter

För arter fridlysta enligt 4 § ovan samt vanlig groda är det enligt 5 § förbjudet att för fångst eller dödande använda medel eller metoder som inte är selektiva och som lokalt kan medföra att populationen av arten försvinner eller utsätts för en allvarlig störning. Länsstyrelsen anser att den valda metoden inte kommer att strida mot lydelsen i 5 § artskyddsförordningen.

Kompensation

Länsstyrelsen anser att kompensationsåtgärder enligt 16 kap. 9 § 3 är skäligt att kräva. Slutförvaret anläggs i ett område med mycket höga naturvärden och med vissa fridlysta arter där Forsmarksområdet innehåller en betydande del av den totala populationen i landet och som dessutom inte har gynnsam bevarandestatus. SKB har åtagit sig att utföra skötselåtgärder i rikkärrs- och skogsmiljöer samt anlägga dammar som kompensation. Länsstyrelsen har inte förskrivit ytterligare kompensation i detta ärende.

Arter skyddade enligt 8 §

Vissa av orkidéerna, lummer samt käppkrokmossa är fridlysta enligt 8 §, vilket innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna eller ta bort eller skada frön eller delar av växterna. I bedömningen har orkidéerna delats upp i grupper efter växtplats; arter som huvudsakligen finns i skogsmark: grönvit nattviol, nattviol, nästrot, skogsknipprot och tvåblad; arter som huvudsakligen finns i våtmark: brudsporre, flugblomster, kärrknipprot och ängsnycklar; samt arter som finns både i våtmark och i skog: jungfru Marie nycklar och skogsnycklar. Guckusko och gulyxne är skyddade enligt 7 § och hanteras vidare nedan. Fridlysningen omfattar, enligt Naturvårdsverkets handbok, både direkt skada genom bortgrävning och indirekt skada såsom i det här fallet grundvattensänkning.

Lummerarterna; lopplummer, dvärglummer och revlummer, har gynnsam bevarandestatus och bedöms snarare gynnas av en grundvattensänkning, dispens kan medges.

Grundvattensänkning kan påverka skogsmarksorkidéerna då de i många fall är beroende av rörligt markvatten vars flöden förändras vid grundvattensänkning. Grundvattensänkning kan påverka våtmarksorkidéerna genom att våtmarkerna blir torrare och då riskerar att torka ut på sommaren. Orkidéerna är inte ovanliga för Norduppland och har gynnsam bevarandestatus i landet. För flugblomster skulle en torrare miljö kunna påverka artens bevarandestatus lokalt och regionalt.

Dispens krävs då påverkan från grundvattensänkning inte är av tillfällig karaktär. Dispens kan medges då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arterna kan fortleva inom sitt markinnehav.

Käppkrokmossa har i rödlistan klassats som nära hotad (NT). Klassningen beror på att arten minskar på grund av att rikkärren inte sköts utan växer igen. Enligt ansökan är den funnen på en lokal, men då inventeringen inte är fullständig bedömer Länsstyrelsen att den finns på flera lokaler. Mossan är beroende av kontinuerlig vattenregim vilket betyder att den kommer att påverkas av en grundvattensänkning och dispens krävs. Dispens kan medges för att skada arten då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arten kan fortleva i området. Dispens medges för att plocka mossan för att vid behov kunna transplantera delar av populationen till hydrologiskt opåverkade kärr inom SKB:s markinnehav om man observerar populationsminskning i kärr påverkade av grundvattensänkning.

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Arter skyddade enligt 7 §

Gulyxne och guckusko är fridlysta enligt 7 § vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbredningsområde.

Guckusko har gynnsam bevarandestatus och är allmän i Nordupplands kalkbarrskogar. Verksamheten är dispenspliktig då grundvattensänkning inte är en sporadisk påverkan. Dispens kan medges för guckusko då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arten kan fortleva i området.

Gulyxne har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Totalt i Sverige finns gulyxne på ett 80-tal lokaler varav de flesta i Uppland och Gästrikland. Arten är kalkkrävande och kräver också rörligt markvatten i jämn, kontinuerlig tillgång. Grundvattensänkning och igenväxning är de tydligaste hoten för arten. Arten har stora mellanårsvariationer vilket betyder att det krävs flera års riktad inventering för att kunna hitta alla växtplatser. För gulyxne finns inget komplett inventeringsunderlag i ansökan. Vid ett besök i området i augusti 2011 upptäckte Länsstyrelsen fyra ytterligare växtplatser för gulyxne som inte fanns redovisade i underlaget, bland annat i Tjärnpussen som därför inte längre ska användas för vattenrening. Med tanke på artens stora mellanårsvariationer bedömer Länsstyrelsen att det kan finnas fler växtplatser inom området som kan komma att påverkas av slutförvaret.

Länsstyrelsen bedömer att trots ett ofullständigt underlag vad gäller omfattningen av gulyxnepopulationen i Forsmarksområdet kan man med tillräcklig säkerhet säga att åtgärden, förutsatt att de skadeförebyggande åtgärderna i villkoren till detta beslut samt övriga åtaganden för att förbättra gulyxnemiljöer genomförs, inte kommer att försämra bevarandestatusen för den lokala populationen. Dispens kan därför medges.

Arter skyddade enligt 6 §

Mindre vattensalamander, vanlig padda, vanlig groda och snok är fridlysta enligt 6 §. Det är förbjudet att döda, skada, fånga eller samla in djuren samt att ta bort eller skada ägg (rom) och larver. Alla arterna påverkas av och riskerar att dödas vid ianspråktagandet av mark och igenfyllning av våtmarker. Snoken minskar medan övriga arter är vanliga i Sverige och i området. Länsstyrelsen bedömer att de åtgärder som krävs för gölgroda kommer att gynna dessa arter så att deras bevarandestatus inte påverkas och dispens kan därför medges. De nya dammar som anlagts under vintern 2012 bedöms som tillräckliga för att ersätta de dammar som kommer att fyllas igen då arterna inte är kräsna i val av lekvatten.

Arter skyddade enligt 4 § och 5 §

Större vattensalamander, åkergroda och gölgroda är fridlysta enligt 4 §. Länsstyrelsen bedömer att även hasselsnok kan finnas i området.

Det är förbjudet att avsiktligt fånga, döda eller störa djur, att avsiktligt förstöra eller samla in ägg samt att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Åkergroda har gynnsam bevarandestatus men Länsstyrelsen bedömer att igenfyllning av dammar kan påverka artens bevarandestatus lokalt.

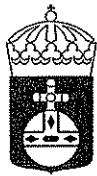
Större vattensalamander har numera gynnsam bevarandestatus och är inte ovanlig i Norduppland. För arten är det viktigt att vattenståndet i dammar hålls uppe länge under säsongen så att vattnen inte torkar ut innan salamandern utvecklats färdigt och själva lämnar vattnet.

Hasselsnok har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Minskningen hos arten beror på att deras livsmiljöer minskar i antal och kvalitet. Grundvattensänkning kan påverka åkergroda och större vattensalamander lokalt genom att det blir torrare och dammar torkar ut.

Länsstyrelsen bedömer att de åtgärder som krävs för gölgroda liksom skötsel av skogsmiljöer även kommer att gynna större vattensalamander, åkergroda och hasselsnok så att deras bevarandestatus och utbredningsområde inte påverkas. Dispens kan därför medges. De nya dammar som anlagts under vintern 2012 bedöms som tillräckliga för att ersätta de dammar som kommer att fyllas igen då arterna inte är kräsna i val av lekvatten. Vid igenfyllning av dammar ska samma åtgärder vidtas för större vattensalamander som för gölgroda (se nedan).

Gölgroda har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Gölgrodans svenska utbredning är begränsad till cirka 150 dammar inom fyra kilometer från Nordupplandskusten. Arten är värmeälskande och minskningen hos arten beror på att deras livsmiljöer minskar i kvalitet och antal på grund av igenväxning och utdikning. Den svenska populationen är uppdelad på tre delpopulationer; Gårdskär, Hållnäs och Gräsö. Gölgrodorna vid Forsmark hör till Hållnäspopulationen men är isolerad från andra dammar i delområdet på grund av kärnkraftverket och skogsbruksåtgärder i området norr om detta.

I underlaget förs en diskussion om att gölgrodorna i de dammar som fylls igen har vandrat dit från en utsättning som gjordes på 1980-talet efter ett forskningsprojekt. Länsstyrelsen bedömer att det är lika troligt att grodorna är den sista resten av en större population som fanns i området innan kärnkraftverket byggdes, eller en kombination av båda. Skyddet för arten är oberoende av härkomsten men i bedömningen av lokalpopulationens betydelse för bevarandet av arten i Sverige har den genetiska särarten

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

15(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

betydelse. Länsstyrelsen utgår från försiktighetsprincipen i bedömningen, det vill säga att grodorna är en för platsen ursprunglig population med genetisk särart som kan vara av betydelse för den svenska populationen som helhet.

Bedömningen av behovet av skadeförebyggande åtgärder grundar sig på att detta är en liten och isolerad population från början och att den påverkan som slutförvaret innebär, liksom kommande åtgärder för nya kraftledningar med mera, ökar risken för slumpmässigt utdöende av naturliga orsaker.

De inventeringar som genomförts av Länsstyrelsen inom åtgärdsprogrammet för gölgroda visar att det i medeltal finns 1 damm med reproducerande grodor på 4,5 inventerade dammar. Erfarenheterna från att gräva nya dammar för gölgroda är högst begränsade. Det behöver därför säkerställas att de nya dammar som grävts fungerar som reproduktionslokaler innan den väl fungerande reproducerande lokalen fylls igen.

Länsstyrelsen bedömer att man med tillräcklig säkerhet kan säga att åtgärden, under förutsättning att de skadeförebyggande åtgärderna i villkoren till detta beslut samt övriga åtaganden för att förbättra gölgrodemiljöer genomförs, inte kommer försämra bevarandestatusen för den lokala populationen. Dispens kan därför medges.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att dispens kan medges för de arter som är preciserade i SKB:s yrkande och att de villkor som ställs ger neutral eller positiv effekt på arternas bevarandestatus.

Motivering av villkor

Utföra enligt ansökan

Inledande villkoret avser att binda sökanden till att följa det som presenterats i ansökan eftersom det ligger till grund för Länsstyrelsen bedömning av möjligheterna till att meddela dispens. Det är alltså helt nödvändigt att Länsstyrelsen vid tidpunkten för prövningen kan förvissa sig om att de föreslagna och åtagna åtgärderna i ansökan verkligen genomförs.

Regleringen av tidsperiod

Ett villkor regleras i tiden på så sätt att det ska upprätthållas "under sådan tidsperiod att syftet med åtgärden uppfylls" eftersom inte ansökan har angett tidsperiod. Det innebär att en tolkning av syftet måste göras när fråga om hur länge åtgärden ska utföras, uppkommer. Syftet framgår av Länsstyrelsens motivering av beslutet samt villkor.

Om en åtgärd avses att avslutas är det lämpligt att SKB samråder med tillsynsmyndigheten för att undvika villkorsbrott.

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Skadeförebyggande åtgärder

En av förutsättningarna för att kunna meddela dispens är att den inte försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för de aktuella arterna. Eftersom bevarandestatusen bedöms kunna påverkas för vissa arter av åtgärden är det helt nödvändigt att vidta skadeförebyggande åtgärder innan dispensen tas i anspråk, så att statusen inte försämras. I ansökan anges ett antal skadeförebyggande åtgärder såsom nya gölar och åtgärder vid våtmarker. Villkor 2 säkerställer att den skadeförebyggande åtgärden att anlägga nya dammar verkligen uppfyller sitt syfte innan arbete påbörjas i de dammar som ska fyllas igen. Eftersom kunskapsbrist råder vad gäller de befintliga gölarnas (och de gölar som kan komma att påverkas av grundvattenytans avsänkning) betydelse för den lokala gölgrodepopulationen får det inte råda någon tveksamhet att man har lyckats skapa fungerande reproduktionslokaler i närområdet innan de befintliga lokalerna påverkas.

Länsstyrelsen bedömer att för att avgöra om dammarna fungerar som reproduktionslokaler som kan ersätta den ekologiska funktionen av de gölar som fylls igen, måste man förutom att omgivande övervintringshabitat är lämpliga även konstatera spel, grodrom och yngel från gölgröda i minst två av dammarna under minst ett par säsonger eller mer. Eftersom grodrom sätts ut i de nya dammarna från de befintliga gölarna måste man konstatera att rom produceras i gölen. Därför behöver man dels inventera detta samt särskilja denna från den rom som sätts ut. Ordet "tillsammans" i villkoret medger att inte alla dammarna behöver fungera som livsmiljöer när dispensen tas i anspråk men att de totalt sett ska kunna ersätta de befintliga gölarnas ekologiska funktion. Om villkoret inte uppfylls finns möjlighet att anlägga fler dammar för att uppfylla kriterierna i villkoret.

Länsstyrelsen bedömer vidare att själva *anläggandet* av de två dammar som anläggs som kompensation är den aktuella kompensationen. Om lyckad reproduktion sker i de dammarna är det godtagbart att räkna in dem i bedömningen om huruvida reproduktionen bibehålls i närområdet enligt ovan.

Villkor angående ytterligare skötselåtgärder motiveras av att det råder kunskapsbrist i ärendet angående gulyxnebeståndets storlek och utbredning. Villkoret syftar till att skapa sådan säkerhet i frågan om huruvida bevarandestatusen kan bibehållas, att det trots kunskapsbristen går att meddela dispens. Om förutsättningarna är mycket goda för gulyxne i närområdet trots slutförvaret, bedömer Länsstyrelsen att bevarandestatusen inte påverkas. Villkoret är alltså helt nödvändigt för att kunna meddela dispens för gulyxne. Åtgärderna i villkoret syftar också till att så långt det är möjligt förbättra habitat för gölgröda och därmed även för de andra arter som behöver ett liknande habitat.

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Uppföljning

För gölgröda och gulyxne anser Länsstyrelsen att kontrollerande och uppföljande inventeringar krävs under hela den tid som slutförvaret är i drift för att kunna följa populationsutvecklingen och vidta lämpliga åtgärder om denna försämras. Uppföljningen och de åtgärder som utförs behöver rapporteras till tillsynsmyndigheten för att underlätta tillsynen över beslutet.

Framtida påverkan

I och med att detta beslut reglerar åtgärder mycket långt fram i tiden villkoras att SKB ska vidta ytterligare åtgärder om det behövs för att inte bevarandestatusen ska försämras på grund av oförutsedda händelser i framtiden, som har samband med slutförvaret.

ÖVRIGT

Upplysningar

Detta ärende berör endast fråga om dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845). Slutförvaret är dock en stor etablering inom ett område med mycket höga naturvärden. Av den anledningen anser Länsstyrelsen att krav på kompensation även ska ställas i övrigt enligt 16 kap 9 § 3 p miljöbalken för det intrång i övriga allmänna intressen som verksamheten medför. Denna fråga avgörs dock av mark- och miljödomstolen i samband med prövningen av slutförvaret.

Det är enligt 23 § artskyddsförordningen förbjudet att förvara och transportera arter som i bilaga 1 markerats med N/n. Jordbruksverket kan medge dispens från förbudet.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen. Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat. Tala om vilket beslut som överklagas, t ex genom att ange ärendets diarienummer. I överklagandet ska det finnas en redogörelse för varför Länsstyrelsens beslut anses felaktigt och den ändring av beslutet som begärs. **Överklagan ska lämnas/skickas till Länsstyrelsen.** Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

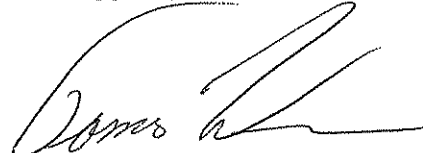
Beslut

18(18)

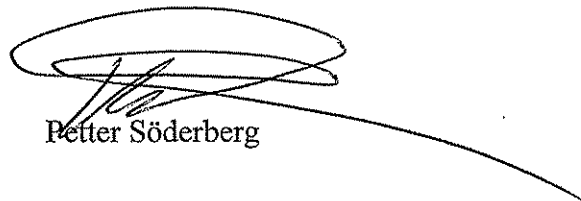
Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Chef för miljöskyddsenheten Tomas Waara har beslutat i detta ärende. Naturvårdshandläggare Petter Söderberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Länsassessor Annika Israelsson deltagit.

Tomas Waara

Petter Söderberg

Kopia med mottagningsbevis

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Östhammars kommun, Box 66, 742 21 Östhammar
Artdatabanken, SLU, Box 7007, 750 07 Uppsala
Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, Box 7005, 402 31 Göteborg
Kärnavfallsrådet, Karlavägen 100A, 103 33 Stockholm
Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen, Enhet, Box 1140, 131 26 Nacka
Strand, Referens: målnr M1333-11

Kopia internt

Akten
Naturmiljöenheten: FS, KM, LN
Miljöskyddsenheten: TW, LJ
Ledningskansliet: AB, PE
Rättsenheten: AI

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2023-06-30
MÅLNR: M 4617-13
AKTBIL: 105

YTTRANDE

Mål nr M 4617-13; Svensk Kärnbränslehantering AB, angående överklagad dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder i samband med anläggande av slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun.

Med anledning av domstolens föreläggande (aktbilaga 103) inkommer Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") härmed med slutlig inställning i målet och kompletterande underlag.

A. SKB:s inställning

SKB vidhåller sin ansökan om dispens och motsätter sig ändring i Länsstyrelsens i Uppsala län ("Länsstyrelsen") beslut.

B. Grunder för SKB:s inställning

B.1 Målets tidigare handläggning och den förestående prövningen

SKB har den 22 februari 2011 ansökt hos Länsstyrelsen om dispens enligt artskyddsförordningen från förbuden i 4, 6, 7 och 8 §§ för vissa angivna åtgärder som har samband med uppförande och drift av en slutförvarsanläggning för använt kärnbränsle och kärnavfall i Forsmark, Östhammars kommun. På Länsstyrelsens begäran har SKB kompletterat ansökan i vissa avseenden. Kompletteringarna består bland annat i en plan för uppföljning och kontroll av de aktuella åtgärderna, skötselåtgärder, metodik för flytt av vissa arter och kompensationsåtgärder. Länsstyrelsen har genom beslut den 18 juni 2013 (dnr 522-4440-11) meddelat SKB dispens att vidta åtgärderna i punkt a-g, i enlighet med villkoren i punkt 18 i Länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsens beslut har överklagats till mark- och miljödomstolen och domstolen har i protokollbeslut vilandeförklarat målet i avvaktan på att regeringen har prövat om sökt verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall är tillåtlig, eller att domstolen beslutar annat.

Efter att regeringen i tillåtlighetsbeslut den 27 januari 2022 (M2021/00969) tillåtit att en anläggning för slutförvaring av kärnämne och kärnavfall från det svenska kärnkraftsprogrammet uppförs och drivs har SKB begärt att frågan om artskyddsdispens såvitt gäller flytt av gölgroda och större vattensalamander (punkten f i länsstyrelsens beslut) ska avgöras genom ett särskilt avgörande. Skälet för denna begäran var att Länsstyrelsens beslut är utformat på så sätt att det åligger SKB att vidta vissa skadeförebyggande åtgärder innan gölar får fyllas igen som ett led i de inledande anläggningsarbetena för Kärnbränsleförvaret. De skadeförebyggande åtgärderna ska dessutom ha fått en bestämd ekologisk funktion innan anläggningsarbetena får påbörjas. Vidare bör av ekologiska skäl flytten av gölgridor och större vattensalamander ske under våren när individerna vandrar från övervintringslokaler till gölen, vilket för större vattensalamander sker strax efter snösmältning (april) och för gölgroda under perioden maj-juni.

Domstolen har genom deldom den 16 december 2022 beslutat att avslå överklagandena i den del som avser åtgärderna i punkt f i Länsstyrelsens beslut. Domstolen beslutade därutöver att åtgärderna i punkt f skulle förenas med ytterligare ett villkor rörande tidpunkten för åtgärdernas utförande (villkor 9 i domstolens deldom). SKB har under våren år 2023 fångat och flyttat större vattensalamander och gölgroda från den reproduktionslokal som kommer att fyllas igen till nyanlagda gölar. Flyttningsåtgärderna har genomförts såsom planerats, kommer fortsätta påföljande år och SKB kommer följa upp åtgärdernas resultat.

De övriga frågorna i detta mål (punkterna a-e och g) avser åtgärder i samband med eller som en följd av etableringen av Kärnbränsleförvaret och dessa frågor prövas samordnat med KBS-3-målet. Dessa resterande delar innefattar dispens för åtgärder som kan skada orkidéer, lummerarter och käppkrokmossa (skyddade enligt 8 §); gräva bort och förstöra guckusko och gulyxne (skyddade enligt 7 §); döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok (skyddade enligt 6 §); döda och skada åkergroda, gölgroda och större vattensalamander (skyddade enligt 4 a §) samt skada och förstöra fortplantningsområden och viloplatser för hasselsnok, gölgroda, större vattensalamander och åkergroda (skyddade enligt 4 a §).

Sedan Länsstyrelsen meddelade sitt beslut har artskyddsförordningen genomgått vissa förändringar. Med avseende på de bestämmelser som är tillämpliga i detta mål är förändringarna

dock endast redaktionella. Det faktum att prövningen ska göras utifrån nu gällande bestämmelser innebär därför ingen förändring med avseende på de rättsliga förutsättningarna för att meddela de ansökta dispenserna. Mot denna bakgrund vidhåller SKB vad som tidigare har anförts med avseende på skälen för dispens, enligt både 14 och 15 §§, och hänvisar till den utförliga bakgrunds- och verksamhetsbeskrivning samt de omfattande utredningar som SKB har tagit fram rörande arterna inom berört område. Detta material återfinns i underlaget med tillhörande kompletteringar och förtydliganden.¹

SKB:s inställning i dispensfrågorna kan sammanfattas enligt följande.

B.2 Det finns ingen annan lämplig lösning

Slutförvaret för använt kärnbränsle och kärnavfall är en samhällsviktig anläggning och utgör ett nödvändigt led i den svenska energiproduktionen. Området för den planerade slutförvarsanläggningen är utpekad som riksintresse för slutlig förvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Efter mer än 40 års forskning, undersökningar och utredningar har SKB valt att förlägga slutförvaret till det nu aktuella området i Forsmark. Huvudskälet för valet är att det cirka 500 meter under markytan finns en geologisk formation (bergplint) som bedöms uppfylla de höga krav som ställs på att slutförvaret ska vara säkert såväl under drift som lång tid efter förslutning. Andra lokaliseringsalternativ har uteslutits på grund av att Forsmark har bedömts vara det mest säkra alternativet. Faktorer som kärnteknisk säkerhet och strålskydd har varit styrande parametrar i urvalsprocessen för lokaliseringen av slutförvaret.

Slutförvarsanläggningens övriga delar, exempelvis plats för ramp och ovanmarksdelar, har anpassats till slutförvarets läge. Det finns alltså mycket starka skäl för att slutförvarsanläggningens ovanmarksdelar lokaliseras inom det planerade verksamhetsområdet. Vidare har regeringen genom sitt tillåtlighetsbeslut meddelat att Kärnbränsleförvaret är tillåtligt enligt 17 kap. miljöbalken. Omfattande skyddsåtgärder kommer att vidtas i syfte att begränsa påverkan på de skyddade arternas habitat, vilket är föremål för domstolens prövning i mål nr M 1333-11. Dispensen kommer således endast att nyttjas för sådan dispenspliktig påverkan på de skyddade arterna som trots vidtagna skyddsåtgärder ändå kommer att uppstå.

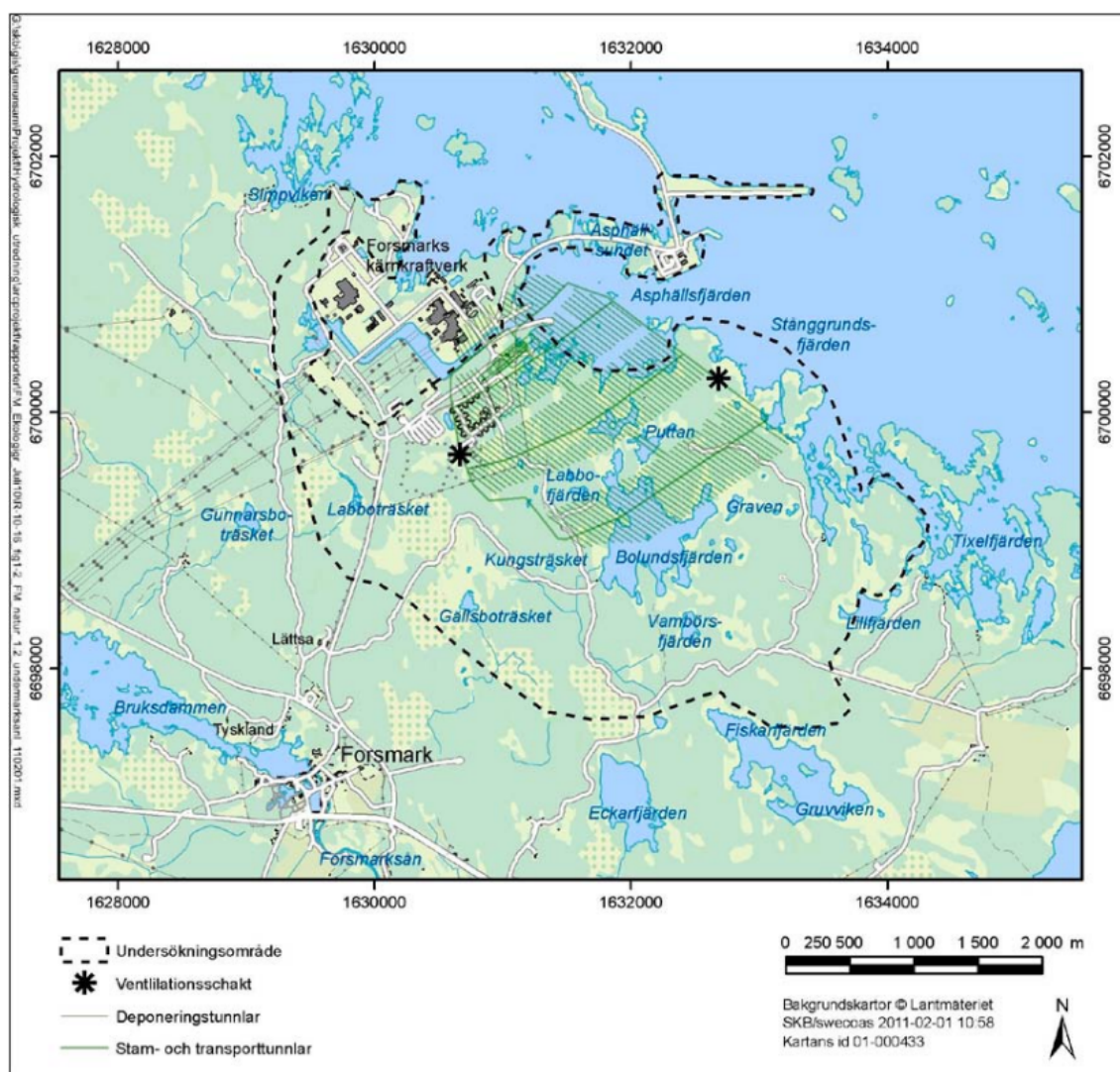
¹ Underlag till ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen och kompletteringarna 5 maj 2011, 23 juni 2011 och 20 januari 2012 med tillhörande bilagor, se aktbilaga 1. Se även aktbilagorna 32, 59, 60, 84 och 88.

B.3 Verksamheten tillgodoser ett allt överskuggande allmänintresse

För arterna åkergroda, gölgroda, större vattensalamander och hasselsnok, skyddade enligt 4 a § samt arten gulyxne, skyddad enligt 7 §, gäller som ytterligare dispensrekvisit att dispensen behövs med anledning av något av de sju undantagen i 14 § andra stycket punkt a – g. SKB gör i målet gällande att det är ett allt överskuggande allmänintresse att kunna lokalisera en slutförvarsanläggning för använt kärnbränsle och kärnavfall på den bästa platsen. Kärnkraften utgör, och har under de senaste decennierna utgjort, en central del av Sveriges energiförsörjning. Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet i Sverige är enligt 10 § lagen om kärnteknisk verksamhet skyldig att vidta de åtgärder som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara kärnavfall och kärnämne som inte ska användas på nytt. Kärnbränsleförvaret är således en konsekvens av ett stort antal nationella energi- och miljöpolitiska beslut under de senaste decennierna, senast regeringens beslut i januari 2022 om tillåtlighet enligt miljöbalken för Kärnbränsleförvaret. De aktuella åtgärderna behövs således av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse.

B.4 Gynnsam bevarandestatus

Vad gäller kravet på att dispensererna inte ska försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus har SKB gjort omfattande utredningar och tagit fram ett betydande underlag rörande arterna inom berört område. Underlaget baseras bland annat på gjorda inventeringar av naturvärden i påverkansområdet för Kärnbränsleförvaret (se Figur 1 nedan). Få områden i Sverige lär vara så väl undersökt som Forsmarksområdet. SKB är av uppfattningen att underlaget i målet är tillräckligt för att frågan om artskyddsdispens ska kunna avgöras. Utifrån detta underlag gör SKB bedömningen att de planerade åtgärderna, med beaktande av föreslagna skyddsåtgärder, inte kommer påverka bevarandestatusen negativt för någon skyddad art. Detta utvecklas i det följande för respektive art.

Figur 1. Översiktsskild av undersökningsområdet.

B.5 En dispens försvårar inte upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus

B.5.1 Gulyxne

SKB hänvisar till bemötandet daterat 20 december 2016, avsnitt C.2.1, och anför därutöver följande. Kärnområdet för gulyxne är norra Uppland och östra Gästrikland där antalet lokaler är konstant men arten minskar i antal på flera lokaler. Antalet gulyxne varierar naturligt stort mellan enskilda år vilket också har observerats i Forsmarksområdet under den aktuella undersökningsperioden. I Forsmarksområdet har arten hittats i tio våtmarker inom undersökningsområdet. I förhållande till situationen när ansökan lämnades in har alltså antalet våtmarker med förekomst av gulyxne ökat. Detta ger den lokala populationen bättre

motståndskraft mot negativ påverkan än vad som bedömdes ursprungligen. Förekomster i kringliggande marker är inte kända men heller inte omöjliga.

Dispens krävs för att gräva bort och förstöra gulyxne eftersom arten riskerar påverkas av en grundvattenavsänkning. De åtgärder som planeras för gulyxne är vattentillförsel till våtmarker om deras hydrogeologiska eller hydrologiska förhållanden ändras till följd av en grundvattenbortledning. I vissa fall där infiltration inte bedöms vara genomförbart har SKB inom ramen för tillståndsprövningen för slutförvaret åtagit sig att genomföra slätteråtgärder för att gynna förekommande populationer och motverka negativa effekter under anläggningsskedet och driftskedet av slutförvaret. Mot denna bakgrund bedömer SKB att den lokala populationen inte kommer påverkas negativt. Lokal population, regional population och artens bevarandestatus bedöms inte påverkas negativt i dess naturliga utbredningsområde.

I Bilaga 1 redovisas ytterligare information och bedömning av gulyxnes population och status. Den kunskap som tillkommit efter Länsstyrelsens beslut bekräftar SKB:s tidigare bedömningar om att artens bevarandestatus inte påverkas negativt av den planerade verksamheten.

B.5.2 Guckusko och övriga orkidéer

SKB hänvisar till bemötandet daterat 20 december 2016, avsnitt C.2.6, och anför därutöver följande. Den av länsstyrelsen meddelade dispensen omfattar guckusko, skyddad enligt 7 §. SKB bedömer att verksamheten inte kommer påverka vare sig den regionala populationen, den lokala populationen eller artens gynnsamma bevarandestatus.

Forsmarksområdet är rikt på orkidéer. De orkidéer som skyddas enligt 8 § och som omfattas av SKB:s ansökan är ängsnycklar, jungfru Marie nycklar, nattviol, grönvit nattviol, nästrot, skogsnycklar, brudsporre, skogsknipprot, tvåblad och kärknipprot. Flera av dessa arter skulle påverkas negativt av en sänkt grundvattenyta. Den rikliga förekomsten av orkidéer i området är sannolikt inte begränsad till undersökningsområdet utan finns även i omgivande terräng som har liknande förutsättningar. Även om delar av orkidépopulationerna inom undersökningsområdet får mer ogynnsamma förhållanden gör SKB bedömningen att de lokala populationerna, med beaktande av de föreslagna infiltrationsåtgärderna, fortfarande kommer ha en gynnsam lokal bevarandestatus. En dispens för åtgärder som riskerar att skada orkidéer försvårar alltså inte upprätthållandet av de olika orkidéernas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområden.

B.5.3 Lummerarter och käppkrokmossa

Tre lummerarter (lopplummer, revlummer och dvärglummer) och käppkrokmossa skyddas enligt 8 § och omfattas av SKB:s ansökan. Lopplummer och revlummer finns i friska till torra skogstyper och påverkas inte negativt av en grundvattensänkning, snarare tvärtom. Det finns emellertid risk för viss påverkan på arterna. Dvärglummer finns på fem lokaler i området. En av dessa lokaler skulle kunna påverkas av en kraftig grundvattensänkning och två lokaler riskerar att påverkas av förändrad grundvattenbalans. Två lokaler ligger helt utanför påverkansområdet. Populationen av dvärglummer bedöms minska men med beaktande av föreslagna infiltrationsåtgärder bedöms den lokala populationen fortfarande ha en god bevarandestatus. Käppkrokmossa har påträffats i undersökningsområdet och bedöms kunna påverkas lokalt av förändrad grundvattennivå. Käppkrokmossans regionala population och gynnsamma bevarandestatus bedöms dock inte påverkas av den planerade verksamheten. Sammantaget skulle dispens inte försvåra upprätthållandet av arternas gynnsamma bevarandestatus i deras naturliga utbredningsområden.

B.5.4 Gölgroda och större vattensalamander

SKB hänvisar till bemötandet daterat 20 december 2016, avsnitt C.2.2 samt C.2.3, och anför därutöver följande. SKB har sedan ansökan år 2011 gjort årliga inventeringar av gölgroda och större vattensalamander. SKB:s inventeringar ger en mycket god bild av populationsnivåer och genom de årliga uppföljningar som SKB gör erhålls värdefull kunskap om hur respektive population utvecklas i området.

I förhållande till situationen när ansökan lämnades in har antalet gölgrodor per inventerad göl ökat statistiskt och även antalet gölar där gölgroda observerats har ökat. Sammantaget visar inventeringarna att gölgrodorna har ökat i Forsmarksområdet under de år som inventeringarna har pågått och att den lokala populationen är livskraftig. För större vattensalamander syns inte någon tydlig statistisk trend över tid.

För gölgroda och större vattensalamander krävs dispens då arternas livsmiljöer kommer att förstöras. Vidare riskerar gölar med förekomst av gölgroda och större vattensalamander att påverkas av en grundvattenavsänkning. Dispens behövs därför för att skada och döda gölgroda och större vattensalamander samt skada och förstöra fortplantningsområden och viloplatser för arterna.

Med föreslagen vattentillförsel, anläggande av nya gölar och övriga skyddsåtgärder får gölgridan och den större vattensalamandern tillgång till fler reproduktionsgölar i nära anslutning till befintliga gölar. I samtliga anlagda gölar har förekomst av gölgrida och större vattensalamander registrerats till följd av naturlig spridning av arten.² Detta tyder på att arterna inte har några problem att hitta lämpliga gölar och att det finns en hög konnektivitet mellan gölarna i området. Detta ger en bättre motståndskraft mot negativ påverkan eftersom det finns goda förutsättningar för migration mellan gölar om någon våtmark av naturlig eller andra anledningar skulle förändras och erbjuda sämre förutsättningar. Reproduktion har även bekräftats i flera av de anlagda gölarna under flera på varandra efterföljande år, vilket visar att dessa fungerar som reproduktionslokaler.³

I Bilaga 1 redovisas ytterligare information och bedömning av gölgridans population och status. Den kunskap som tillkommit efter Länsstyrelsens beslut bekräftar SKB:s bedömning att lokal population, regional population och artens bevarandestatus inte påverkas negativt genom de sökta åtgärderna. Sammantaget kommer överlevnadschanserna förbättras för gölgrida och större vattensalamander i förhållande till nollalternativet och de planerade åtgärderna bedöms inte försvara upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus i gölgridans naturliga utbredningsområde.

B.5.5 Åkergrida, vanlig grida, vanlig padda och mindre vattensalamander

SKB hänvisar till bemötandet daterat 20 december 2016, avsnitt C.2.5, och anför därutöver följande. Åkergrida, vanlig grida, vanlig padda och mindre vattensalamander har inte särskilt inventerats men enstaka individer har noterats vid den årliga gölgridsinventeringen. Rörande mindre vattensalamander har arten registrerats i 15 av 22 undersökta gölar i området, vilket visar att det finns god förekomst av arten. Det är troligt att det även finns god förekomst av de övriga nämnda arterna.

² Se Bilaga 1 till bemötande daterat den 15 mars 2022. Underlaget visar att fem av de sex nyanlagda gölarna utgör livsmiljöer för gölgrida och större vattensalamander samt att såväl gölgridan som den större vattensalamandern självmant hittat till de nyanlagda gölarna.

³ Se Bilaga 1 till bemötande daterat den 15 mars 2022. För gölgrida har reproduktion noterats i de flesta gölarna någon gång under de årliga inventeringarna och i två av gölarna har mycket god reproduktion observerats under de senaste åren.

Bevarandestatusen för åkergroda, vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander är gynnsam, såväl lokalt som i artens naturliga utbredningsområde. För arterna krävs dispens då livsmiljöer kommer förstöras och det finns risk för att exemplar av arterna dödas eller skadas.

SKB bedömer att arternas populationer kan minska i några våtmarker men varken lokal eller regional status bedöms påverkas annat än obetydligt. Åkergroda, vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander kommer gynnas av de åtgärder som genomförs för gölgroda, vilket innebär att arternas ekologiska kontinuitet kan säkerställas. En dispens skulle inte försvåra upprätthållandet av åkergradans, vanlig gradas, vanlig paddas och mindre vattensalamanders gynnsamma bevarandestatus i arternas naturliga utbredningsområde.

B.5.6 Hasselsnok

SKB hänvisar till bemötandet daterat 20 december 2016, avsnitt C.2.4, och anför därutöver följande. Hasselsnok har inte särskilt inventerats och inte heller påträffats vid genomförda inventeringar. Länsstyrelsen bedömer emellertid att arten kan finnas i området och att de planerade åtgärderna aktualiserar förbuden i 4 a och 5 §§ samt att förutsättningar för dispens föreligger. Utifrån uppgifter hämtade från ArtDatabanken om hasselsnokens biotoper av tät markvegetation, exempelvis bestående av lövskogsbryn, ljung- och hagmarker samt hållar med gles tallskog, bedömer dock SKB att hasselsnok inte förekommer i påverkansområdet.

Påverkansområdet består nämligen av miljöer som inte är lämpliga för arten. Om hasselsnok skulle förekomma i området kommer arten inte påverkas av grundvattensänkningar eftersom den föredrar torra miljöer. Artens bevarandestatus bedöms därför inte påverkas negativt av den planerade verksamheten.

B.5.7 Snok

SKB har inte särskilt inventerat snok men arten påträffas regelbundet i området. En sänkt grundvattennivå som medför torrare förhållanden påverkar snok. Trots påverkan från den planerade verksamheten bedöms varken lokala eller regionala populationer påverkas annat än obetydligt. En dispens skulle inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus.

B.6 Villkor

SKB bedömer att de villkor som länsstyrelsen har föreskrivit för dispensen är ändamålsenliga och tillräckliga.

Därtill vill SKB upplysa om att Länsstyrelsen i Uppsala län genom beslut den 17 april 2023 beviljat SKB ytterligare en artskyddsdispens för att fånga och flytta exemplar av vanlig padda, vanlig groda, mindre vattensalamander och åkergroda, se Bilaga 2. Syftet med dispensen är att möjliggöra att de groddjur som fångas in samlas med gölgroda och större vattensalamander, men där SKB inte har sökt dispens för flytt, inte behöver släppas tillbaka till den göl som ska fyllas igen, utan istället flyttas till andra gölar i området. Genom dispensbeslutet föreskrevs ytterligare villkor för flyttens genomförande, om t.ex. hantering vid flytt, smittspridning och rapportering till tillsynsmyndigheten. Dessa villkor för genomförandet av flytt av groddjur kommer naturligtvis att få praktisk betydelse för alla flyttningsåtgärder, även om dessa villkor inte föreskrivits i det överklagade beslutet. Bl.a. följer av villkor 1 att *i*) flytt av individer får genomföras till lämpliga vattenområden inom vissa fastigheter, *ii*) val av plats ska göras utifrån art och antal individer som fångas i syfte att undvika överetablering i enskilda gölar, samt *iii*) att planering och genomförande av åtgärden ska göras i samråd med sakkunnig inom groddjur.⁴ Det kan därför särskilt noteras att vad Länsstyrelsen tidigare framfört om risk för överetablering i de nya livsmiljöerna (se Länsstyrelsens yttrande den 9 maj 2022, aktbilaga 82) inte kommer påverkas av fångst och flytt av dessa fyra tillkommande arter.

Göteborg/Malmö den 30 juni 2023

Svensk Kärnbränslehantering AB, genom

Martin Johansson
(enligt fullmakt)

Caroline Perlström
(enligt fullmakt)

- Bilaga 1: K:35, Kompletterande underlag avseende gulyxne och gölgroda, SKB.
Bilaga 2: Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut den 17 april 2023, dnr 522-1560-2023.

⁴ Se villkor 1 i Bilaga 2.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.